

Van: Lemmens Michel (OE) <michel.lemmens@vlaanderen.be>

Verzonden: vrijdag 12 mei 2023 18:37

Aan: [REDACTED]

CC: [REDACTED] > [REDACTED]

Onderwerp: Clerinx-orgel Kortijs

Beste [REDACTED],

Zoals afgesproken bezorg ik u hier mijn bevindingen na mijn plaatsbezoek aan het Clerinx-orgel in de Maria-Magdalenakerk van Kortijs, en de bespreking die ik met u had.

Arnold Clerinx mag beschouwd worden als één van de beste Belgische orgelbouwers van zijn tijd. In 1862 vervaardigde hij dit éénklaviersinstrument voor de vorige kerk van Kortijs.

In die vorige kerk moet het – gezien de structurele opbouw – zich op het doksaal bevonden hebben, met het front rechtstreeks naar het kerschip gericht, en ingewerkt in de balustrade van het doksaal.

Ook al is het orgel momenteel onbespeelbaar, al jaren buiten gebruik, en sterk vervuild, het bleef bijzonder gaaf bewaard. Daarmee bedoelen we dat nagenoeg alle originele onderdelen en alle originele pijpen (circa 600 stuks) zich nog in het orgel bevinden.

Het Clerinx-orgel van Kortijs werd op 9 februari 2004 afzonderlijk beschermd als monument 'wegens de historische waarde'. Het is – naar wat u mij meedeelde – eigendom van de gemeente Gingelom.

In het licht van de herbestemming van de kerk van Kortijs wil ik u hier een aantal regelgevende bepalingen meegeven, en – op uw vraag – een aantal mogelijke scenario's voor behoud van de erfgoedwaarde van het orgel.

In het onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 zijn volgende bepalingen hier van belang:

Art. 6.2.10. De volgende handelingen aan als monument beschermde orgels kunnen niet worden aangevat zonder de toelating van het agentschap of, zoals vermeld in artikel 6.4.4, §1, eerste lid, van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, van de erkende onroerenderfgoedgemeente

1° het wijzigen van de onmiddellijke akoestische, thermische of klimatologische omgeving,

7° wijzigingen aanbrengen aan de orgelkast,

8° het demonteren, verplaatsen of vervangen van het orgel of delen ervan

Het agentschap Onroerend Erfgoed geeft slechts toelating tot demontage van het orgel indien dit past in een simultane procedure tot restauratie van het orgel. Het orgel wordt dan – met andere woorden – meteen naar het atelier van een orgelbouwer vervoerd om daar gerestaureerd te worden.

Demontage + stockering van het orgel wordt niet toegelaten wegens het risico op vernietiging van erfgoedwaarde.

Scenario 1: behoud op het doksaal in de kerk van Kortijs

Indien het orgel wordt behouden in de huidige toestand op het doksaal, dan zal bij herinrichting van het gebouw steeds rekening gehouden worden met een – voor het orgel – werkbare akoestiek, zelfs al zou het niet tot de intentie behoren het orgel op korte termijn te restaureren. Concreet geven we hier aan dat dan de ruimte van doksaalvloer tot zoldering + de twee aangrenzende traveeën van de middenbeuk akoestisch vrij worden gehouden, d.w.z. zonder harde akoestische compartimenteringen.

Scenario 2: plaatsing van het orgel in het koor + afscherming koor-middenbeuk

Het is mogelijk om het orgel – na restauratie – te plaatsen op de huidige locatie van het hoogaltaar. Dit zou kunnen kaderen in een herbestemmingsconcept waarbij het koor van de kerk door een vaste wand/muur wordt

afgescheiden van het schip (en dus ook van de rest van het gebouw) om een herbestemming te krijgen als bv meditatiekamer, met occasionele concerten

Voor de restauratie van het orgel kan dan een premie worden aangevraagd bij agentschap Onroerend Erfgoed volgens standaardprocedure

<https://www.onroenderfgoed.be/standaardprocedure-voor-een-erfgoedpremie>

Premiepercentage

Basis 40%

Eventueel verhoogd met 20% tot 60% premie omwille van 'publieksfunctie'

Omdat het orgel na verplaatsing naar het koor zich nog steeds zou bevinden op hetzelfde kadastraal perceel als vastgelegd in het beschermingsbesluit is er binnen dit scenario geen procedure 'wijziging van bescherming' noodzakelijk

Scenario 3: overplaatsing van het orgel naar een ander gebouw

Dit is een juridisch-administratief zware procedure het beschermingsbesluit moet gewijzigd worden

Deze procedure houdt volgende stappen in:

1. Officiële vraag tot verplaatsing van de zakelijkrechthouder(s) van de oorspronkelijke en de nieuwe locatie
Het agentschap is slechts bereid die vraag te onderzoeken als er al een formeel akkoord is tot overgave/verkoop van het beschermde orgel tussen de oude en de nieuwe zakelijkrechthouder, ondertekend door beide partijen, waarbij de nieuwe zakelijkrechthouder zich engageert het orgel in een bespeelbare toestand op zijn nieuwe locatie op te stellen
2. Verwerken van de vraag door afdeling Onderzoek en Beschermen van het agentschap en uitwerken motivatie in een brief aan de minister
3. Verkrijgen van de toestemming van de minister
4. Opmaak verplaatsingsdossier (afhankelijk van de input van de consultant of opmaak van het restauratiedossier met daarin de nodige informatie over de verplaatsingsvoorwaarden,)
5. Consultatieronde
 - o Adviesvraag Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, departementen en agentschappen + informeren zakelijkrechthouder – 30 dagen + verlengbaar met 30 dagen (VCOE) -> max 60 dagen
 - o Openbaar onderzoek - 30 dagen, te starten binnen de 30 dagen na ontvangst en pv binnen de 15 dagen te bezorgen aan het agentschap -> max 75 dagen
6. Verwerken adviezen en bezwaren door het agentschap
7. Voorlopige tekening door de minister
8. Betekening van de voorlopige bescherming
9. Verkrijgen van de nodige toelatingen en vergunningen (binnen de 270 dagen, eenmaal verlengbaar na goedkeuring met 270 dagen) door de zakelijkrechthouder
10. Verplaatsing van het orgel, eerst voor restauratie naar het atelier van de orgelbouwer, vervolgens naar de nieuwe locatie
11. Definitieve wijziging van het beschermingsbesluit, ondertekend door de minister

In dit scenario kan de nieuwe eigenaar in principe een premie aanvragen bij ons agentschap voor de restauratie van het orgel, maar niet voor demontage, transport + montage op nieuwe locatie

Ik hoop u zo naar wens te hebben geïnformeerd. Ik sta ter beschikking voor verdere info of overleg met alle betrokkenen.

(In bijlage: enkele foto's van het Clerinx-orgel)

Met vriendelijke groeten,

Michel Lemmens

Erfgoedconsulent Orgels en Klokken

Vlaamse overheid

Agentschap Onroerend Erfgoed

T 011 74 22 47, M 0499 86 49 27

michel.lemmens@vlaanderen.be

www.onroenderfgoed.be